

P i r m a s s k y r i u s

Prieš kokius trisdešimt metų panelei Marijai Vord iš Hantingdono, turinčiai tik septynis tūkstančius svarų, nusišypojo laimė pakerėti serą Tomą Bertramą iš Mansfildo Parko Nortamptonšyre, būti pakylėtai iki baroneto žmonos ir naudotis visais puikaus namo ir didžiulių pajamų teikiamais patogumais bei ištaiga. Visas Hantingdonas susijaudinęs aiktelėjo dėl tokios puikios partijos, o nuotakos dėdė advokatas pasirūpino, kad ji prarastų mažiausiai tris tūkstančius svarų ir net negalėtų jų pareikalauti. Ji turėjo dvi seseris, kurioms jos iškilimas galėjo duoti naudos; pažįstami manė, kad vyresnioji panelė Vord ir panelė Fransis grožiu nenusileidžia panelei Marijai, ir nedvejodami pranašavo abiem ne mažiau sėkmingas vedybas. Bet, žinoma, pasaulyje nėra tiek turtingų vyrų, kiek jų vertų dailių moterų. Po šešerių metų vyresnioji sesuo buvo priversta ištekėti už svainio draugo, pastoriaus Noriso, galima sakyti, pliko kaip tilviko, bet jai, palyginti su panele Fransis, dar pasisėkė. Jaunikis pasirodė ne toks jau niekam vertas, nes seras Tomas su džiaugsmu atidavė draugui Mansfildo beneficiją, ir ponas bei ponia Norisai pradėjo laimingą santuokinį gyvenimą turėdami beveik tūkstantį svarų pajamų per metus. O panelė Fransis ištekėjo, kaip sakoma, kad užduotų širdį šeimai, ir jai puikiai pavyko, nes išsirinktasis,

karinio laivyno leitenantas, neturėjo nei išsilavinimo, nei turto, nei pažinčių. Vargu ar įmanoma išsirinkti prastesnį jaunikį. Seras Tomas Bertramas buvo žmogus įtakingas ir tiek iš principo, tiek iš išdidumo, tiek iš jam būdingo noro elgtis teisingai ir matyti visus giminaičius gyvenančius pasiturimai būtų mielai pasirūpinęs ledi Bertram seserimi, bet šios vyro profesija buvo tokia, kad jis niekuo padėti negalėjo; be to, nespėjęs jam sugalvoti, kaip pagelbėti jaunavedžiams, seserys visiškai nutraukė ryšius: įprasta abiejų pusių elgesio po tokių itin neišmintingų vedybų baigtis. Kad išvengtų beprasmių atkalbinėjimų, ponია Prais šeimynykščiams parašė tik po vestuvių. Ledi Bertram, nelinkusi audringai reikšti jausmų, be to, nepaprastai nuolaidaus ir romaus būdo, būtų tiesiog numojusi į seserį ranka ir išmetusi šį reikalą iš galvos; tačiau ponია Noris buvo veikli moteris ir nusiramino tik parašiusi Fanei ilgą rūstų laišką, kuriame išklajo, koks pastarosios elgesys kvailas ir kokie jai gresia pavojai. Ponია Prais savo ruožtu įsižeidė ir supyko; jos atsakymas buvo kupinas įtūžio ant abiejų seserų ir tokių nepagarbių užuominų apie serą Tomą, kad ponია Noris nieku gyvu neprisivertė nuoskaudos nuryti, padėjo tašką ir jų santykiai ilgam nutrūko.

Jos gyveno labai toli viena nuo kitos, sukinėdavosi skirtinguose visuomenės sluoksniuose, taigi tolesnius vienuolika metų turėjo beveik nieko negirdėti apie viena kitos gyvenimą; todėl serą Tomą labai stebindavo ponია Noris, kaskart ką naujo sužinanti ir piktai pranešanti, kad Fanė vėl susilaukė vaiko. Tačiau po vienuolikos metų ponია Prais nebepajėgė puoselėti išdidumo ar apmaudo ir toliau nesigiminiuoti su vieninteliais žmonėmis, kurie būtų galėję jai padėti. Didelė ir vis dar gausėjanti šeima, sužeistas ir nebetinkamas karinei tarnybai, bet mėgstantis išgerti su draugais vyras ir menkučiai ištekliai priminė jai artimuosius, kurių taip lengvabūdiškai andai išsižadėjo; ji parašė ledi Bertram nuolankiausią laišką, bylojantį apie tokią atgailą ir nusiminimą, tokį gausų vai-

kų būrį ir beveik viso kito stoka, kad tik giminės būtų palenktos taikytis. Ponia Prais ruošėsi gimdyti devintą vaiką; guosdamasi dėl savo padėties ir prašydama paramos būsimam naujagimiui, ji neslėpė, kad pagalba praverstų auginant ir kitas aštuonias atžalas. Vyriausiajam dešimt, puikus guvus berniukas, nori pamatyti pasaulį, bet ką ji galinti? Gal ateityje jis praverstų serui Tomui Vest Indijos plantacijoje? Tiktų ir kukliausia tarnyba... O ką seras Tomas manąs apie Vulidžą? Ar gal išsiųsti berniuką į Rytus?

Laiškas nebuvo parašytas bergždžiai. Jis atkūrė taiką ir paskatino parodyti geranoriškumą. Seras Tomas perdavė draugiškų patarimų ir linkėjimų, ledi Bertram išsiuntė pinigų ir naujagimio kraitelį, o ponias Noris parašė laiškus.

Taip nedelsiant buvo reaguota į laišką, bet nepraėjus nė metams ponias Prais gavo iš jo dar daugiau naudos. Ponia Noris dažnai kalbėdavo, kad negali išmesti iš galvos vargšės sesers su šeima ir, nors jai visi be galo padeda, matyt, to nepakanka; galų gale ji prisipažino mananti, jog reikėtų visiškai perimti iš ponios Prais rūpinimosi vienu iš daugelio vaikų pareigas ir išlaidas. Ar nepriglaudus jiems vyriausios dukters, jau devynerių metų mergaitės? Tokio amžiaus vaikui reikia dėmesio, kurio vargšė motina vargu ar gali skirti. Kai pagalvoji, koks tai būtų geras darbas, rūpesčiai ir išlaidos pasirodytų palyginti vieni niekai.

Ledi Bertram iškart sutiko.

– Mano nuomone, sumanymas puikus, – tarė ji, – pasiųskime vaiko.

Seras Tomas negalėjo pritarti taip staiga ir besąlygiškai. Jis svarstė ir dvejojo: atsakomybė didelė; gražiai išauklėta mergaitė turi būti tinkamai aprūpinta, antraip, ją pasiėmę, pasielgtų ne kilniai, o žiauriai. Jis galvojo apie keturis savo vaikus, apie du sūnus, apie pusbrolius, įsimylinčius pusseserę, bet vos ėmė atsargiai prieštarauti, ponias Noris jį pertraukė ir išsklaidė visas abejones, tiek jau išvardytas, tiek dar ne.

– Mielasis sere Tomai, aš puikiai jus suprantu ir deramai vertinu jūsų taurumą ir jautrumą, kaip paprastai būdingą jūsų elgesiui; visiškai sutinku su svarbiausiu dalyku: pasiimtą auginti vaiką reikia aprūpinti. Be abejo, tokia proga aš irgi neatsisakysiu savo kuklaus indėlio. Vaikų neturiu, kam skirti savo menką turtelį, jei ne seserų vaikams? Ponas Norisas nepaprastai teisingas žmogus... žinote, kad nemoku nei gražbyliauti, nei viešai rodyti jausmų. Neleiskime smulkmenoms atbaidyti mūsų nuo gero darbo. Duokite mergaitei išsilavinimą ir tinkamai pristatykite visuomenei, ir statau dešimt prieš vieną, kad ji puikiai susitvarkys gyvenimą be papildomų išlaidų. Mūsų, kartu jau ir *jūsų*, sere Tomai, dukterėčia šiose apylinkėse turėtų daug pranašumų. Nesakau, kad ji įgytų aukštakilmės merginos orumo kaip pusseserės. Turbūt ne; bet ji būtų pristatyta šio krašto visuomenei tokiomis palankiomis aplinkybėmis, jog didžiai tikėtina, kad joje užimtų tinkamą vietą. Galvojate apie sūnus... Bet nejaugi nesuprantate, kad to mažiausiai reikia būgštauti, juk jie visada bus kaip broliai ir seserys. Tai neįmanoma iš esmės. Neteko girdėti apie jokių panašų nutikimą. Tiesą sakant, tai tikriausias būdas išvengti nepageidaujamo ryšio. Tarkime, ji užaugtų daili, o Tomas ar Edmundas pirmą kartą pamatytų ją po septynerių metų, va tada, drįsčiau pasakyti, išiktų bėda. Pakaktų minties apie pusseserės kančias, augant toli nuo mūsų skurde ir paniekintai, kad katras iš mūsų mielų švelnaus būdo berniukų ją įsimylėtų. Bet gyvendama kartu ji būtų abiem tik sesuo, nors būtų graži kaip angelas.

– Jūsų žodžiuose daug tiesos, – atsakė seras Tomas, – aš toli gražu neketinau pramanyti kliūčių dėl šio sumanymo, kuris taip atitiktų visų padėtį. Tik norėjau pasakyti, kad į tokių reikalą privalu žiūrėti rimtai, o kad jis iš tikrųjų būtų naudingas poniai Prais ir darytų garbę mums, reikia aprūpinti mergaitę ar laikyti savo pareiga ateityje ją aprūpinti kaip pridera damai, jei kartais likimas šiai giminaitei nebūtų toks palankus, kaip jūs viltingai pranašaujate.

– Puikiai jus suprantu! – sušuko ponia Noris. – Jūs įsikūniję dosnumas ir kilnumas, ir neabejoju, kad šiuo atžvilgiu visada sutarsime. Juk žinote, kad dėl mylimų žmonių gerovės aš visada pasiruošusi padaryti, ką galiu; ir nors niekada nejausiu šiai mergytei nė šimtosios dalies švelnumo, kuriį jaučiu jūsų mieliems vaikučiams, nors ji niekada nebus man tokia sava kaip jie, imčiau savęs nekęsti, jei ja nesirūpinčiau. Ar ji ne mano sesers vaikas? Ar nepasidalychiau su ja duonos kriaukšle, pamačiusi skurstančią? Mielasis sere Tomai, turiu ydų, bet mano širdis gera; ir nors esu neturtinga, veikiau atsisakyčiau būtiniausių dalykų, negu pasielgčiau savanaudiškai. Taigi jei neprieštaraujate, rytoj parašysiu vargšei seseriai apie šį pasiūlymą; o kai tik viską sutvarkysime, *pati* pasirūpinsiu parvežti mergaitę į Mansfildą; *jums* vargintis nereikės. Žinote, kad man nepatogumai nė motais. Rasiu progą išsiųsti į Londoną Nanę, ji pernaktuos pas pusbrolių šikšnių, ir susitarsime, kad ten mergytė su ja susitiks. Iš Portsmuto į Londoną ją lengvai galima atvežti pašto karieta, patikėjus bet kuriai gerbtinai pakeleivei. Tarp jų visada, drįstu manyti, būna kokio nors pirklio žmona.

Daugiau dėl nieko, išskyrus, kad paburnojo dėl Nanės pusbrolio, seras Tomas neprieštaravo, todėl pakeitę susitikimo vietą tinkamesne, nors ir brangesne, jie nutarė, kad viskas nuspręsta, ir iš anksto ėmė mėgautis tokiu labdaringu poelgiu. Po teisybei, jūdvių pasitenkinimas neturėjo būti vienodas, nes seras Tomas pasiryžo būti tikru ir nuolatinu pasirinktos mergytės globėju, o ponia Noris neketino dėl jos išlaikymo prisidaryti nė menkiausių išlaidų. Ji iš tikrųjų netingėjo vaikščioti, daug kalbėti, žarstyti su manymų ir gebėjo įpiršti kitiems savo požiūrį neprilygstamai; bet pinigus ji mėgo ne mažiau negu įsakinėti, sutaupyti savus mokėjimo ne blogiau, negu išleisti svetimus. Ištekėjusi už žmogaus, kurio pajamos buvo mažesnės, negu vylėsi, ponia Noris iš pradžių manė, kad taupyti būtina; netrukus kietumas virto pomėgiu, nuolatinu rūpesčiu, juolab nereikėjo rūpintis vaikais. Jei ponia Noris

būtų turėjusi vaikų, pinigai nebūtų užsilaikę, bet vaikų ji nesusi-
laukė ir galėjo netrukdoma šykštėti ir džiaugtis kasmet didėjan-
čiomis pajamomis, didesnėmis nei jiems su vyru reikia. Pinigus
ji vertino nuoširdžiai, o seserį – nelabai, todėl neketino prisidėti
prie tokios brangios labdaros niekuo, išskyrus sumanymą ir pa-
rangimą. Vis dėlto gali būti, kad ji menkai save pažinojo, nes, po
šio pokalbio žvaliai žingsniuodama namo į kleboniją, neabejojo
esanti dosniausia sesuo ir teta pasaulyje.

Kai vėl buvo prabilta apie šį reikalą, ponia Noris aiškiau išdės-
tė savo požiūrį. Seras Tomas šiek tiek nustebęs išgirdęs atsaky-
mą į ramų ledi Bertram klausimą: „Kur vaikas iš pradžių gyvens,
seserie, pas jus ar pas mus?“ Ponia Noris nieku gyvu negalinti
auginti mergaitės. Jis manė, kad dukterėčios itin laukia bevaikė
teta klebonijoje, bet paaiškėjo, kaip smarkiai klydo. Ponia Noris
apgailestaudama pasakė, kad bent kol kas nė kalbos nėra, jog jie
suteiktų pastogę mergaitei. Vargšas ponas Norisas silpnos svei-
katos ir nepakęstų vaiko triukšmavimo, kaip negali skraidyti;
žinoma, jei jam kada nors atleis podagros skausmus, tada kitas
reikalas, tada ji mielai priglausianti dukterėčią nepaisydama ne-
patogumų. Bet šiuo tarpu jos kiekvieną akimirką reikia vargšui
ponui Norisui, vien užuomina apie šį reikalą jį sutrikdytų, ponia
Noris tuo neabejojanti.

– Tada tegu važiuoja pas mus, – lyg niekur nieko pasiūlė ledi
Bertram.

– Taip, tebūnie šie namai jos prieglobstis, – patylėjęs oriai pri-
dūrė seras Tomas. – Pasistengsime atlikti priedermes mergaitei, be
to, bendraamžių draugija ir patyrusi mokytoja irgi duos naudos.

– Iš tikrųjų, – sušuko ponia Noris. – Abi aplinkybės labai svar-
bios, o panelei Li tas pat, tris mergaites mokyti ar dvi – jokio skir-
tumo. Gaila, kad iš manęs nedaug naudos, bet matote, kad darau,
ką galiu. Aš ne iš tų, kurie vengia vargo; vaiką parveš Nanė, nors
man bus sunku tris dienas apsieiti be didžiausios pagalbininkės.

Manau, seserie, įkurdinsi mergaitę baltajame pastogės kambarelyje, prie buvusių vaikų kambarių. Ten, šalia panelės Li, netoli mūsų mergaičių, jai tinkamiausia vieta. Ir kambarinės po ranka, katra nors padėtų jai apsirengti ir prižiūrėtų drabužius, juk vargu ar priimtina, kad jai patarnautų Elisė, kaip tavo dukterims. Tiesą sakant, neįsivaizduoju, kur kitur galėtum ją apgyvendinti.

Ledi Bertram neprieštaravo.

– Tikiuosi, mergaitė gero būdo, – toliau kalbėjo ponja Noris, – ir supras, kaip nepaprastai jai pasisekė, kad turi tokius globėjus.

– O jei mergaitės būdas bjaurus, – tarė seras Tomas, – negalėsime jos pasilikti, kitaip nukentėtų mūsų vaikai; tiesa, tikėtis tokios blogybės nėra pagrindo. Tikriausiai daugelį jos būdo savybių norėsime pakeisti, ir reikia nusiteikti baisiam neišprusimui, siauram akiračiui ir apverktinai prasčiokiškoms manieroms, tačiau šie trūkumai ištaisomi ir, mano nuomone, nepavojingi aplinkiniams. Jei mano dukterys būtų už ją jaunesnės, būčiau rimtai svarstęs, ar verta jas supažindinti su tokia mergaite; bet dabar tikiuosi, kad dėl dukrų nėra ko būgštauti, o jai draugija bus naudinga.

– Kaip tik taip manau ir aš, – sušuko ponja Noris, – ir vyrui rytą taip sakiau. Mergaitę auklės jau vien bendravimas su pusseserėmis; iš jų išmoks gerumo ir sumanumo, net jei panelė Li nieko jos neišmokytų.

– Tikiuosi, ji neerzins mano mopso, – pasakė ledi Bertram. – Vargais negalais atpratinau nuo to Džuliją.

– Bus vienas sunkumas, ponja Noris, – tarė seras Tomas, – kaip atsargiai parodyti augančioms mergaitėms, kad jų padėtis skirtinga: mano dukterys turi nepamiršti, kas jos tokios, per daug neniekindamos pusseserės; o globotinė turi prisiminti nesanti panelė Bertram pernelyg nenusimindama. Norėčiau, kad jos susidraugautų, jokių būdu neskatinčiau dukterų pasipūtimo, ir vis dėlto giminaitė negali su jomis lygintis. Jų padėtis, turtas, teisės

ir ateities viltys visada bus skirtingi. Tai labai keblus dalykas, ir jūs turite mums padėti stropiai apgalvoti, kaip su ja reikės elgtis.

Ponia Noris užtikrina mielai padėsianti ir visiškai pritardama, kad šis sunkumas didžiausias, vis dėlto tikino svainį, kad bendromis jėgomis jis bus lengvai įveiktas.

Nesunku įsivaizduoti, kad ponia Noris pati parašė seseriai nebergždžiai. Nors ponia Prais nustebo, kad pasirinkta mergaitė, kai ji turi tiek puikių sūnų, vis dėlto dėkingai priėmė pasiūlymą ir patikino, kad duktė labai miela, gero būdo ir vargu ar kada pasielgtų taip, kad giminėms tektų ją išvaryti. Dar parašė, kad mergaitė gležna ir smulki, bet viltingai pridūrė, kad sutvirtės pakeitusi aplinką. Vargšė moteriškė turbūt manė, kad pakeisti aplinką būtų naudinga daugumai jos vaikų.

Antras skyrius

Mergaitė laimingai sukorė ilgą kelią į Nortamptoną, o ten ją pasitiko ponias Noris, džiūgaujanti, kad jai patikėta svarbi užduotis: pasitikti dukterėčią, palydėti ją pas giminaičius ir paversti jų globai.

Tuo metu Fanė Prais teturėjo dešimt metų, jos išvaizda iš pirmo žvilgsnio vargu ar galėjo sužavėti giminaičius, bet pasibjaurėjimo nekėlė. Buvo smulkutė ne pagal amžių, išblyškęs veidelis nešvytėjo grožiu; be galo baikšti, drovi, ji vengė kristi į akis; bet manieros, nors joms trūko grakštumo, neprasčiokiškos, balselis švelnus, ir jai kalbant veidelis maloniai persimainydavo. Seras Tomas su ledi Bertram labai širdingai ją priėmė: seras Tomas, pamatęs, kaip mergaitei reikia padrąsinimo, visai bandė laimėti jos palankumą, bet susidūrė su sunkiai įveikiamu santūrumu; ledi Bertram dėjo perpus mažiau pastangų – vyras pasakydavo dešimt žodžių, o jai užtekdavo vieno, užtat ji maloniai šypsojosi, todėl globotinė iškart prie jos palinko.

Visos atžalos buvo namie ir atėjo susipažinti noriai, žvaliai ir be jokio varžymosi, bent jau sūnūs, septyniolikos ir šešiolikos metų, aukšti ne pagal metus, mažosios pusseserės nuomone, šauniausi vyrai. Dukterys, jaunesnės už brolius ir labiau prisibijančios tėvo, kuris tokia proga kreipėsi į jas neapdairiai iškilmingai,

šiek tiek sutriko. Bet jos buvo pernelyg įpratusios prie draugijos ir pagyrų, kad drovėtūsi, o pusseserės baikštumas tik didino jų pasitikėjimą savimi, taigi netrukus abi ramiai ir abejingai jau apžiūrinėjo ir atvykėlę, ir jos suknelę.

Jaunieji Bertramai buvo puikūs: sūnūs patrauklūs, dukterys – tikros gražuolės, visi dailiai nuaugę ir anksti subrendę, todėl stulbinamai skyrėsi nuo pusseserės ne tik manieromis, bet ir išvaizda. Niekas nebūtų atspėjęs, kad mergaitės beveik tokio pat amžiaus. Jaunesnioji sesuo buvo vos dvejais metais vyresnė už Fanę. Džulijai Bertram buvo dvylika, o Marijai trylika. Tačiau mažoji viešnia buvo baisiai nelaiminga. Ji visų bijojo, gėdijosi, ilgėjosi paliktų namų, nedrįso pakelti akių, kalbėjo vos girdimai arba pro ašaras. Visą kelią iš Nortamptono ponias Noris kalė jai į galvą, kaip neįtikėtina jai pasisekė, kaip ji turinti būti dėkinga ir kaip nepriekaištingai elgtis, todėl Fanę liūdino dar ir mintis, kad negražu nesijausti laimingai. Be to, po tokios ilgos kelionės ji buvo ne juokais nuvargusi. Bergždžias buvo geranoriškas sero Tomo atlaidumas ir įkyrios ponios Noris pranašystės, kad mergaitė bus miela; bergždžiai šypsojosi ledi Bertram, pasisodinusi globotinę šalia savęs ir mopso ant sofos; nepaguodė jos net agrastų pyragas: suvalgė porą kšnelių ir paspringo ašaromis. Atrodė, kad viešniai limpa akys, ir ji buvo paguldyta į lovą sielvartauti toliau.

– Pradžia nelabai viltinga, – pripažino ponias Noris, kai Fanė išėjo iš kambario. – Visą kelią nesusičiaupiau, todėl tikėjausi, kad elgsis gražiau: paaiškinau, kaip svarbu iš pat pradžių padaryti gerą įspūdį. Deja, mergaitė paniurėlė – vargšė jos motina nuolat būdavo prislėgtos nuotaikos; bet turime atsižvelgti, kad ji dar vaikas, ir vargu ar reikia ją peikti dėl namų ilgesio, juk tai buvo jos namai, nors ir ne kažin kokie, o ji dar nesupranta, kaip pagerės gyvenimas; antra vertus, viskam yra saikas.

Vis dėlto laiko, kad Fanė apsiprastų su nepažįstamu Mansfildo Parku ir išsiskyrimu su visais saviškiais, prireikė daugiau, negu ponias Noris buvo linkusi jai duoti. Niekas tinkamai nesuprato,

koks didelis mergaitės skausmas, ir nelabai jo paisė; visi elgėsi maloniai, bet kad jai būtų smagiau, iš kailio nesinėrė.

Laisva diena, duota panelėms Bertram, kad susipažintų su mažąja pussesere ir ją pralinksmintų, mergaičių nesuartino. Sužinojusios, kad ji turi tik dvi juostas ir niekada nesimokė prancūzų kalbos, abi nusprendė, kad Fanė niekam verta; suvokusios, kad fortepijoninis duetas, kurį maloningai paskambino, nepadarė jai įspūdžio, nenutuokė, ko čia dar griebtis, taigi dosniai apdovanojo pusseserę keliais nemėgstamais žaislais ir paliko vieną, o pačios ėmėsi tuo metu mėgstamiausios pramogos – daryti dirbtines gėles, kitaip tariant, tuščiai naikinti auksinį popierių.

Fanė tiek su pusseserėmis, tiek atokiau nuo jų, tiek klasėje, tiek svetainėje, tiek krūmų alėjoje buvo nelaiminga, visų ir visko bijojo. Ją liūdino ledi Bertram tylėjimas, slėgė rimta sero Tomo išraiška, o tetos Noris patarimai galutinai sugniuždė. Pusseserės ją žemino, aptarinėdamos smulkumą, ir trikdė, kreipdamos dėmesį į drovumą; panelė Li stebėjosi jos nemokšiškuumu, kambarinės šaipėsi iš drabužių; o kai prie šių grauzulių prisidėdavo mintis apie brolius ir seseris, kuriems buvo nepakeičiama žaidimų draugė, mokytoja ir auklė, mergaitės širdelė plyšdavo skausmu.

Namų puikumas Fanę stebino, bet neguodė. Kambariai buvo tokie dideli, kad ji vaikščiodavo po juos kaip sukaustyta; ką nors liesdama nuogąstaudavo, ar nesugadins, ir visą laiką ko nors bijodavo; dažnai užsidarydavo kambaryje ir verkėdavo; mergaitei nuėjus gulti, suaugusieji svetainėje sakydavo, kad globotinė, rodos, supranta, kokia laimė jai nusišypsojo, nors šioji kiekvieną naktį užmigdavo kūkčiodama iš sielvarto. Taip praėjo savaitė, tykus nuolankus jos elgesys nekėlė įtarimų, kol vieną rytą pusbrolis Edmundas, jaunesnis sūnus, užtiko ją verkiant ant laiptų į pastogę.

– Miela pussesere, – tarė jis švelniai, nes buvo puikaus būdo, – kas atsitiko?

Atsisėdęs šalia, pasistengė įveikti jos gėdą, kad buvo taip netikėtai užklupta, ir paprašė kalbėti atvirai. Gal ji serganti? Ar ant

jos kas nors supykęs? O gal ji susiginčijusi su Marija ir Džulija? Nesupratusi pamokos? – jis galįs paaiškinti. Trumpai drūtai, gal jai ko nors reikia – jis galėtų atnešti ar padaryti? Vienintelis atsakymas, kurį iš jos išgirdo, buvo: „Ne, ne... tikrai ne... ne, ačiū“, bet jis neatlyžo, o prabilęs apie Fanės namus iš gailių pusseserės kūkčiojimų pagaliau suprato, ko ji sielvartauja. Bandė ją raminti.

– Tu liūdi, kad palikai mamą, mieloji Fane, – tarė jis, – tai rodo, jog tu labai gera mergaitė; bet neužmiršk, kad dabar esi pas gimines, pas draugus, visi tave myli ir nori, kad būtum laiminga. Eime pasivaikščioti į parką, papasakosi man apie brolius ir seseris.

Klausinėdamas Fanės toliau, jis sužinojo, kad nors pusseserė myli visus brolius ir seseris, vieną prisimena dažniau už kitus. Viljamą, apie jį Fanė daugiausia kalbėjo ir labiausiai troško pamatyti. Viljamas, vyriausiasis, metais vyresnis už ją, buvęs nuolatinis jos pašnekovas ir draugas, jos užtarėjas prieš motiną (pats šios numylėtinis) bėdai ištikus. Viljamas nenorėjęs, kad ji išvažiuotų... sakęs, kad labai jos ilgėsis.

– Bet Viljamas tau turbūt parašys.

Taip, jis žadėjęs, bet liepęs jai parašyti pirmai.

– Ir kada jam parašysi?

Fanė nuleido galvą ir užsikirsdama atsakė nežinanti; neturinti nė lapelio popieriaus.

– Jei tai vienintelė kliūtis, duosiu tau popieriaus ir visko, ko reikia, galėsi parašyti laišką, kai tik panorėsi. Ar pralinksmeši parašiusi Viljamui?

– Taip, labai.

– Tada neatidėliokim. Eime su manimi į mažąją svetainę, ten rasime rašymo reikmenų, ir niekas mums netrukdytų.

– Bet, pusbroli, ar laiškas bus išsiųstas?

– Taip, pasirūpinsiu, kad jis būtų išsiųstas su kitais laiškais; tavo dėdė iš anksto sumokės už pristatymą, kad Viljamui nereiktų išlaidauti.

– Dėdė! – persigandusi pakartojo Fanė.

– Taip, kai parašysi laišką, nunešiu jį tėvui frankuoti.

Fanė pamanė, kad tai įžūlu, bet nesipriešino; juodu drauge nuėjo į mažąją svetainę, Edmundas ištraukė popieriaus ir suliniavo lapus geranoriškai kaip Viljamas, tik, ko gero, tvarkingiau. Jis nepaliko Fanės, kol ši rašė, nes prireikė ir jo lenktinio peiliuko, ir jo rašybos išmanymo; be to, Fanė buvo jam dėkinga ne tik už paslaugumą, bet ir už palankumą jos broliui – tai labiausiai ją džiugino. Edmundas pats prirašė linkėjimus pusbroliui Viljamui ir, įdėjęs į voką pusę ginėjos, užantspaudavo laišką. Čia Fanę užplūdo tokie jausmai, kokių, jos nuomone, neįmanoma išreikšti, bet jos veidelis ir keli paprasti žodžiai puikiai atspindėjo dėkingumą ir džiaugsmą, ir pusbrolis pirmą kartą ja susidomėjo. Dar kiek pasikalbėjęs su Fane, iš jos žodžių įsitikino, kad ji prieraiši ir trokšta elgtis tinkamai; ir suvokė, kad ji nusipelno dėmesio dėl neaiškios padėties ir nepaprasto baikštumo. Jis ir anksčiau tyčia neskaudindavo pusseserės, o dabar pajuto, kaip jai reikia gerumo, todėl pirmiausia stengėsi išsklaidyti jos baimę ir davė daugybę naudingų patarimų: kaip žaisti su Marija ir Džulija ir būti linksmesnei.

Nuo tos dienos Fanė apsiramino. Suprato turinti draugą ir dėl pusbrolio Edmundo gerumo ėmė drąsiau elgtis su visais. Dvaras nebeatrodė toks svetimas, o žmonės – tokie grėsmingi; kai kurių ji vis dar bijojo, bet juos jau geriau pažino ir išmoko taikytis prie jų įpročių. Šioks toks manierų prasčiokiškumas ir nerangumas, iš pradžių drumstęs ramybę visiems ir visų pirma jai pačiai, neišvengiamai išnyko, ir ji jau beveik nebebijojo pasirodyti dėdei ir tik truputį nusigąsdavo išgirdusi tetos Noris balsą. Pusseserės kartais net kviesdavo ją žaisti. Jos manė, kad Fanė neverta nuolat su jomis bendrauti, nes jaunesnė ir silpnesnė, bet pramogoms ir žaidimams kartais labai reikia trečio, ypač kai tas trečias paslaugus ir nuolaidus; kai teta klausinėdavo apie pusseserės trūkumus ar brolis Edmundas įtikinėdavo, kad ji nusipelnusi gerumo, joms nieko kito nelikdavo, kaip tik pripažinti, kad „Fanė miela“.

Edmundas visada būdavo jai geras, o Tomas blogiausiu atveju tik pasišaipydavo: septyniolikmečiam jaunuoliui toks elgesys su dešimtmečiu vaiku visada atrodo tinkamiausias. Jis tik pradėjo gyvenimą, džiugus, atlaidus, kaip ir dera vyriausiam sūnui, manančiam, kad jis gimęs švaistyti pinigus ir pramogauti. Tomo palankumas mažajai pusseserei derėjo su jo padėtimi ir teisėmis: dovanodavo jai labai mielų daiktelių ir iš jos juokdavosi.

Kai mergaitės išvaizda ir nuotaika pagerėjo, seras Tomas ir ponia Noris ėmė vertinti savo labdaringą darbą su dar didesniu pasitenkinimu ir gana greitai nutarė, kad Fanė, nors ne per didžiausio proto, užtat paklusni ir veikiausiai vargo su ja nebus. Prastos nuomonės apie mergaitės gabumus buvo ne tik jie. Fanė mokėjo skaityti, rankdarbiauti ir rašyti, daugiau nieko; kai pusseserėms paaiškėjo, kad ji nenutuokia apie daugybę joms jau seniai žinomų dalykų, abi sutarė, kad ji nežmoniška bukaprotė, ir pirmas dvi tris savaites nuolat pateikdavo svetainėje naujų įrodymų.

– Miela mama, tik pamanykit, pusseserė nemoka sudėlioti iš kibukų Europos žemėlapiu... negali išvardyti didžiausių Rusijos upių... kaip gyva negirdėjusi apie Mažąją Aziją... nežino, kuo skiriasi akvareliniai dažai ir spalvoti pieštukai!.. Kaip keista!.. Ar jūs kada nors girdėjote apie tokį kvailumą?

– Vaikeli, – maloniai atsiliepdavo už mamą teta, – žinoma, tai labai blogai, bet negali tikėtis, kad visi bus tokie gabūs ir nuovokūs kaip tu.

– Bet, teta, ji baisi nemokša! Žinote, vakar vakare paklausėme, į kurią pusę ji važiuotų norėdama patekti į Airiją, o ji atsakė, kad keliautų į Vaito salą. Ji nežino Vaito salą ir vadina ją tiesiog Sala, lyg kitų salų pasaulyje nebūtų. Būčiau numirusi iš gėdos, jei jos metų būčiau taip nieko neišmaniusi. Jau neprisimenu, nuo kada žinau daugybę dalykų, apie kuriuos ji iki šiol net nenutuokia. Teta, mes seniausiai išmokome iš eilės išvardyti Anglijos karalius, jų įžengimo į sostą datas ir svarbiausius valdymo laikotarpio įvykius!

– Taip, – pridūrė antroji, – ir romėnų imperatorius, net tokius netikėlius kaip Severai. Ir daugybę pagonių mitų veikėjų, visus metalus ir nemetalus, planetas ir garsius filosofus.

– Tikra tiesa, mielosios, bet jūs apdovanotos puikia atmintimi, o vargšės jūsų pusseserės ji silpna. Atmintis būna be galo skirtinga, kaip ir visa kita, todėl būkite atlaidžios pusseserei ir užjauškite dėl trūkumų. Ir neužmirškite kuklumo, nors esate be galo sumanios ir protingos; kad ir kiek daug jau mokate, turėsite išmokti dar daugiau.

– Taip, žinau, kol man sukaks septyniolika. Bet privalau papasakoti apie dar vieną kvailą Fanės keistenybę. Žinokite, ji nenori mokytis muzikos ir piešimo.

– Tikrai kvailystė, vaikeliai, rodanti, kaip jai trūksta gabumų ir noro tobulėti. Bet kai pagalvoji, gal taip ir geriau, nes nors jūsų tėvelis ir mamytė iš geros širdies (ir mano dėka) auklėja ją drauge su jumis, jai nėra reikalo būti tokiai išsilavinusiai. Priešingai, pageidautinas šioks toks skirtumas.

Tokiais patarimais ponias Noris padėjo lavinti dukterėčių protą; todėl neverta stebėtis, kad joms, tokioms viltingai talentingoms ir anksti išprususioms, trūko ne taip plačiai paplitusių savižinos, kilnumo ir nuolankumo įgūdžių. Abi gavo puikų visapusišką išsilavinimą, tik jų būdo niekas neugdė. Seras Tomas nežinojo, ko trūksta dukterims, nors buvo rūpestingas tėvas, meilės joms nerodė, o jo santūrumas slopino vaikų jausmų proveržį.

Ledi Bertram dukterų išsilavinimu nė trupučio nesidomėjo. Neturėjo laiko tokiems dalykams. Kiauras dienas ji išsipusčiusi sėdėdavo ant sofos su amžinu rankdarbiu, nenaudinga ir negražiu, dažniau galvodavo apie savo mopsą nei apie vaikus, buvo jiems labai atlaidi, kol šie jai netrukdydavo, ir vadovaudavosi sero Tomo patarimais, jei reikalas būdavo svarbus, o jei nesvarbus – sesers. Jei būtų galėjusi daugiau laisvo laiko skirti dukterims, matyt, būtų nutarusi, kad vis tiek neverta, nes jomis rūpinasi

gubernantė, mokytojai puikūs, ko daugiau bereikia. Apie Fanės negabumą mokslams ji tepasakė, kad dukterėčiai nepasisekė, bet netrūksta ir kvailų žmonių, taigi Fanė turėtų labiau pasistengti; daugiau nieko ji negalinti patarti; na, dar galinti pridurti, kad, išskyrus vangų protą, mergaitė nebloga, o kai reikia pasiūsti kam žinią ar ką nors atnešti, netgi labai supratinga ir visada po ranka.

Fanė, nors neišprususi ir baikšti, apsiprato Mansfildo Parke, pamėgo jį vos ne kaip ankstesnius namus ir beveik laiminga augo su pusbroliais ir pusseserėmis. Marija su Džulija iš esmės nebuvo bjauraus būdo ir nors dažnai žemindavo Fanę, ši nebuvo taip susireikšminusi, kad įsižeistų.

Maždaug tuo laiku, kai ji buvo paimta auginti, ledi Bertram dėl menko negalavimo ir iš didelio tinginio atsisakė vykti į namą Londone, kuriame įsikurdavo kiekvieną pavasarį, ir nutarė visą laiką gyventi kaime; seras Tomas, eidamas pareigas Parlamente, nuo šiol gyveno be žmonos, gal patogiaus, o gal nebe taip jaukiai. Kaime panelės Bertram toliau lavino atmintį, mokėsi fortepijoninių duetų, stiebėsi ir brendo; tėvas matė, kad dėl jų išvaizdos, manierų ir pranašumo nerimauti neverta. Vyriausias sūnus buvo nerūpestingas švaistūnas ir jau pridarė tėvui nemažų rūpesčių; bet iš kitų vaikų jis tikėjosi tik gero. Tokios dukterys, kol vadinasis Bertram, tik puoš pavardę, o ją pakeis, be abejo, į vyro iš garbingos šeimos; Edmundo būdas, sveikas protas ir sąžiningumas teikė vilčių, kad ir jis pats, ir visi jo artimieji gyvens naudingai, garbingai ir laimingai. Jis turėjo tapti dvasininku.

Seras Tomas, nerimaudamas dėl savo vaikų ir jais džiaugdamsis, nepamiršo ir ponios Prais atžalų; jis negailėjo pinigų jos sūnų mokslui, o kai šie paaugo ir jau galėjo dirbti, surado jiems vietas. Fanė, nors beveik visai atskirta nuo šeimos, nuoširdžiausiai džiaugdavosi išgirdusi apie bet kokią geradarystę, bet kokią smulkmeną, teikiančią vilčių, kad brolių padėtis ar reikalai pagerės. Kartą, tik vieną kartelį per daugelį metų, jai teko laimė

susitikti su Viljamu. Kitų ji niekada nebematė; rodos, niekas nesitikėjo, kad duktė kada nors parvažiuos namo bent paviešėti, rodos, niekas namie jos nepasigedo; bet Viljamas, seseriai išvykus pasiryžęs tapti jūrininku, buvo pakviestas praleisti savaitę su ja Nortamptonšyre prieš išplaukdamas. Galima įsivaizduoti, kaip didžiai brolis ir sesuo, švelniai mylintys vienas kitą, džiaugėsi susitikimu, kiek drauge praleido linksimų ir rimtų pokalbių valandų, kaip viltingai ir smagiai iki paskutinės akimirkos buvo nusiteikęs brolis ir kaip liūdėjo sesuo jam išvykus. Laimė, Viljamas viešėjo per Kalėdas, ir Fanė galėjo tuoj pat pasiguosti pusbroliui Edmundui; o šis taip žavingai nusakė jai, ką dabar veikia Viljamas ir kuo jis taps turėdamas tokią profesiją, kad ji pamažu pripažino, jog jų išsiskyrimas prasmingas. Edmundas niekada jos neapvyėlė; baigęs Itoną ir pradėjęs studijuoti Oksforde, pusbrolis neprarado geraširdiškumo, juolab kad dabar pasitaikydavo daugiau progų jį parodyti. Nesipuikuodamas, kad daro daugiau už kitus, visai kaip nebūgštaudamas, kad daro per daug, jis rūpindavosi mergaitės gerove ir gerbė jos jausmus, stengdamasis pabrėžti pusseserės pranašumus ir įveikti trukdantį juos atskleisti drovumą, jai patardavo, ją paguosdavo ir padrąsindavo.

Kiti Fanės nepaisė, todėl jo vieno paramos nepakako jai atskleisti, bet pusbrolio dėmesys buvo labai svarbus kitu atžvilgiu: padėjo jai lavinti protą ir gausinti jo teikiamus malonumus. Jis suprato, kad ji protinga, sumani, be to, blaviai mąsto ir mėgsta skaityti, o tinkamos knygos savaimė moko. Panelė Li mokė Fanę prancūzų kalbos ir kasdien užduodavo istorijos skaitinių, o Edmundas siūlydavo knygų, kurios pakerėdavo ją laisvalaikio valandomis, lavino jos skonį ir taisė pažiūras; toks skaitymas buvo jai naudingas, nes pusbrolis aptardavo su ja knygą apgalvotai šią girdamas ir knyga jai atrodydavo dar žavesnė. Dėl tokių paslaugų Fanė mylėjo jį kaip nieką pasaulyje, na, dar Viljamą; jos širdis priklausė jiems abiem.